

LINNUHARULDUSED EESTIS 2021 Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 19

Margus Ots* & Uku Paal

Eesti Ornitoloogiaühing, Veski 4, 51005 Tartu

Kokkuvõte

Käesolev aruanne on Eesti linnuharulduste komisjoni üheksateistkümnes kokkuvõte meil harva ja juhuslikult esinevate lindude kohtamisteadetest. Lõplik hinnang anti 85 teatele, neist 72 pärineb 2021. aastast. Teadetest kinnitati 80 (94 %) ja lükati tagasi 5. HK otsustas 19.12.2021 Eesti linnuliikide nimestiku pidamisel üle minna IOC-süsteemile. Eesti lindude nimekirja lisandus 3 uut liiki ja kustutati 2 liiki. Seisuga 31.12.2021 on Eesti lindude nimekirjas IOC-süsteemi järgi kokku 399 loodusliku päritoluga ja meil või naabermaades püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liiki.

Sissejuhatus

Alljärgnevaga jätkab Eesti linnuharulduste komisjon (edaspidi HK) kokkuvõtete avaldamist meil harva kohatavate lindude kohta. Käesolev aruanne on järjekorras üheksateistkümnes ja käsitleb 2021. aastat.

Komisjoni koosseis ja töökord

HK koosseisu kuulus avaldatavate teadete läbivaatamisel viis põhiliiget ja kuni viis varuliiget, kes asendasid vajadusel põhiliikmeid. Komisjoni liikmed vaatasid teated igäüks eraldi läbi ja

andsid neile sõltumatu hinnangu. Kui kogunes vähemalt neli heakskiitvat otsust ja viies ei olnud tagasilükkav, loeti teade vastuvõetuks ning kui vähemalt kolm liiget otsustas teadet mitte tunnustada, loeti see tagasilükatuks. Muudel puhkudel arutati teadet komisjoni koosolekul ning vajadusel tehti lõplik otsus hääletamise teel.

Aruandes avaldatavate teadete käsitlemise ajal oli HK koosseis järgmine: Margus Ots (esimees ja sekretär, põhiliige), Triin Kaasiku (varuliige), Eerik Leibak (varuliige kuni 19.08.2022), Vilju Lilleleht (varuliige kuni 19.08.2022), Pelle Mellov (varuliige alates 19.08.2022), Mihkel Metslaid (põhiliige), Jan Nordblad (põhiliige), Uku Paal (põhiliige), Ranno

* E-post: margus.ots@gmail.com

Puumets (põhiliige), Indrek Tammekänd (varuliige) ja Tarvo Valker (varuliige kuni 19.08.2022). Lisaks HK liikmetele osalesid komisjoni töös konsultantidena Annika Forsten ja Hannu Huhtinen.

Vaatlusankeetide täitmisest

HK-s käsitlemisele kuuluva liigi või alamliigi isendi kohtamisel tuleb täita vaatlusankeet. Nii käsitletavate liikide nimekiri kui ka vaatlusankeet on kättesaadavad Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehel <http://www.eoy.ee>. Vaatlusankeet tuleb täita võimalikult kiiresti, enne kui üksikasjad ununevad. Suur abi on teatele lisatud fotost, videost ja/või helisalvestisest. Sellise tõendusmaterjali lisamisel aga ei tohi muutuda hooletuks ning ankeet tuleb ikkagi võimalikult detailselt ja täpselt täita. Sageli on kohatud isendit kirjeldatud nii pinnapealselt, et liiki või alamliiki ei ole võimalik üheselt määrata. Vahel pole välistatud, et tegemist võib olla meil tavalisema või vastupidi – veelgi haruldasema liigiga, kellega vaatleja arvestada ei osanud. Just ebapiisav kirjeldamine on peamiseks põhjuseks, miks vaatlusi ei tunnustata. Kui mõne liigi mõnda alamliiki peaks hakatama käsitlema iseseisva liigina, ei saa HK teate uuel hindamisel vaadeldud linnu uut liigilist kuuluvust enam pahatihti tuvastada, sest kirjeldus pole piisavalt põhjalik. Just sel põhjusel tuli Eesti linnustiku nimestikust 2021. a kaks liiki kustutada (vt allpool).

Iga linnurõngastaja vastutab selle eest, et tema märgistatud harulduse kohta täidetaks HK ankeet. Püütud linnu kirjeldamisel peab olema iseäranis hoolikas. Lisaks sulestiku detailsele kirjeldamisele

tuleb ka linnu mõödud põhjalikult kirja panna. Selline põhjalik kirjeldamine on sageli ainukeseks võimaluseks linnu alamliigilise kuuluvuse määramiseks. Linnu rõngastamisel tuleb ankeedis ka linnule pandud rõnga number ära märkida.

Lisaks linnu kirjeldamisele tuleb ankeeti kirja panna vaatluse täpne aeg ja koht ning kõigi vaatlejate täielikud nimed. Kui peale Teie vaatlusid sama lindu veel teisedki vaatlejad, ärge jääge lootma nende peale. Kui ei olnud kokkulepet teate esitamise kohta, siis esitage see igaks juhuks ise.

HK-le teeb jätkuvalt muret, et mitmed harulduste kohtajad ei ole siiani esitanud teateid läbivaatamiseks. **Vaatlejad peavad arvestama sellega, et kõik HK poolt tunnustamata linnuharulduste kohtamisteated jäävad välja harulduste andmebaasist, neid ei avaldata ja nendega ei arvestata vastava ala linnustiku ülevaadete koostamisel.** Palume vaatlejal oma teated alati ära saata kas kohe või hiljemalt vaatlusaasta lõpuks. Ka vanade teadete esitamisega ei ole kunagi hilja.

Läbivaadatud teadete hulk

Kokku vaadati viimase aasta jooksul läbi ja anti lõplik hinnang 85 teatele, millest 72 olid 2021. aastal ja 13 enne 2021. aastat tehtud vaatluste kohta. Teadetest 80 (94 %) kinnitati ja 5 lükati tagasi. Et mitme teate kohta pole veel lõplikku otsust tehtud ja mõnda on käsitletud korduvalt, siis on HK poolt läbi vaadatud vaatluste tegelik hulk suurem.

Kõigi HK poolt käsitletavate liikide kõik aktsepteeritud (heaks kiidetud) vaatlused on esitatud Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehel (<https://www.eoy.ee/hk>).

Muutused Eesti lindude nimekirjas

HK otsustas 19.12.2021 Eesti linnuliikide nimestiku koostamisel üle minna IOC-süsteemile (Gill *et al.* 2022), mis on maailmas lindude puhul üks enam kasutatuid. Eesti linnuliikide nimekirja koostamisel kasutas HK seni Euroopa Harulduskomisjonide Liidu taksonoomiakomisjoni (AERC TAC) koostatud nimestikku (Crochet & Joynt 2015), kuid AERC TAC-i pakutu ei vasta enam tänapäevastele molekulaarbioloogilistele teadmistele.

IOC-süsteemi järgi on mitmed varasemad alamliigid – tundra-rabahani (*Anser fabalis rossicus*), mustvares (*Corvus corone corone*), punasaba-kõnnuõgija (*Lanius isabellinus phoenicuroides*), mongoolia kõnnuõgija (*Lanius isabellinus isabellinus*), lõuna-urvalind (*Acanthis cabaret*) – omaette liigid. Kuid Eesti linnuliikide nimestikust tuleb kustutada lõuna-hallõgija (*Lanius meridionalis*), sest Eestis kohatud alamliiki stepi-hallõgijat (*Lanius meridionalis pallidirostris*) loetakse nüüd taas hariliku hallõgija (*Lanius excubitor*) alamliigiks.

Eesti linnuliikide nimestikust kustutati ka atlantise tormilind (*Calonectris diomedea*) ja kõnnu-väikelõoke (*Alaudala rufescens*), sest IOC-süsteemis on mõlemad jaotatud mitmeks liigiks ja Eestis vaadeldud isendeid ei ole enam võimalik liigini määrata.

Uutest loodusliku päritoluga liikidest (kategooria A) lisandusid Eesti linnuliikide nimestikku 2012. aastal vaadeldud idahänilane (*Motacilla tschutschensis*), 2019. aastal kohatud ohhoota hõbekajakas (*Larus schistisagus*) ja 2021. aastal rõngasstatud ida-kaelustäks (*Saxicola stejnegeri*).

Seisuga 31.12.2021 on IOC-süsteemi järgi Eesti lindude nimekirjas loodusliku päritoluga või meil (või naabermaades) püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liike (kategooriad A, B ja C) 399. Teadmata päritoluga (kategooria D) liikide nimekirjas on 5 liiki ja vangistusest pääsenud (kategooria E) liikide nimekirjas 12 liiki¹. D- ja E-kategooria liike põhinimekirja ei kanta. Eesti linnuliikide nimestiku leiab Eesti Ornitoloogiaühingu kodulehelt (eoy.ee).

Teated

Järgnevalt on esitatud varasemates HK aruannetes avaldamata teated Eestis kohatud haruldaste linnuliikide kohta kuni 2021. aasta lõpuni. Kõik need teated on HK poolt läbi vaadatud ja nende kohta on tehtud heakskiitev või tagasilükkav otsus. Praegu veel käsitluses olevaid vaatlusi ei avaldata.

Liigi nimetuse järel on sulgudes esitatud neli arvu. Esimene arvupaar märgib vastavalt linnuleidude (-vaatluste) ja isendite hulka kuni aastani 2020 (kaasa arvatud), teine paar linnuleidude ja isendite hulka 2021. aastal. Arvude asemel on X, kui teateid või linde pole olnud võimalik täielikult loendada (teadmata arv pesapoegi, andmete puudulikkus,

¹ E-kategooria nimekirja on kantud vaid need vangistusest pääsenud liigid, kes Eesti tingimustes vastu pidada suudavad.

samad isendid erinevates kohtades või samas kohas erinevatel aegadel jne).

Kui teates on isendite, paaride vms arv märkimata, on mõeldud üht lindu, paari vms. Kui vaatluse kohta on olemas tõendusmaterjal (foto, video, helisalvestis vms), siis on see märgitud konkreetse teate järele.

Kuna Eesti administratiivne jaotus on pidevalt muutunud, siis andmete võrreldavuse huvides kasutab HK kohanimede esitamisel põhiliste haldusüksustena ajaloolisi kihelkondi. Kihelkonnad on ornitoloogiliselt aktiivsest perioodist (1840–2021) ligi poole kestel käibinud ka ametlike haldusüksustena ning neid kasutatakse tänini näiteks keele-, rahva- jm teaduses. Aastatel 2009–2011 tähistati kihelkonnapiirid Eesti kõigi riigimaanteede ääres vastavate siltidega ning need on kujutatud ka “Regio” Eesti teede atlase viimastes trükkides.

Kasutatud lühendid. khk = kihelkond, mk = maakond (2021. aasta jaotuse järgi, kui erineb põlisest), s = saar, is = isend, 1a = samal kalendriaastal sündinud, 1a+ = vähemalt eelmisel kalendriaastal sündinud, 2a = eelmisel kalendriaastal sündinud, 2a+ = enne eelmist kalendriaastat sündinud jne, ad. = adultne, vanalind, ♂ = isaslind, ♀ = emaslind, ♂♀ = paar.

Tunnustatud teated. Kategooriad A, B ja C

Accepted records. Categories A, B and C

Tulipart *Tadorna ferruginea* (31/60 – 6/10)

02.04.2021 Külitse ja Rahinge, Nõo ja Tartu-Maarja khk, Tartumaa ♂♀ (Kristi

Luha, Mari Pärn jt) (foto), samad isendid ka **00.04.2021** Vorbuse, Tartu-Maarja khk, Tartumaa ♂♀ (Riho Alep, Janek Loog jt) (foto) ning **00.04.–00.06.2021** Tartu linn, Tartumaa ♂♀, 5 pull (Vladimir Karjalainen, Gea Kangilaski jt) (foto).
E-kategooria isendid.

28.-29.04.2021 Pringi, Jõelähtme khk, Harjumaa ♂ (Kalmer Halliko jt) (foto).

25.-29.05.2021 Audru polder, Audru khk, Pärnumaa ♀ (Helgur Mäger jt) (foto).

13.-18.07.2021 Laoküla, Harju-Madise khk, Harjumaa (Katrin Tarand jt) (foto).

Tulipardi looduslikud pesitsusalad asuvad Kagu-Euroopas, Põhja-Aafrikas, Kesk- ja Sise-Aasias. Euroopas on tulipardi konkreetsete isendite päritolu raske tuvastada, sest mitmel pool (nt Venemaal, Ukrainas, Hispaanias, Hollandis, Saksamaal ja Šveitsis) on vangistusest põgenenud isendite baasil tekkinud uued kohalikud metsistunud asurkonnad (Keller *et al.* 2020). Ukrainas on tähelestatud ka metsikute isendite ja puuri-põgenike segapesitsemist (Vinicombe 2008). Hollandis Eemmeeril sulgivate tulipartide päritolu tuvastamiseks märgistati sealseid linde kaelarõngaste ja GPS-saatjatega ning saadi teada, et linnud pärinevad Saksamaa ja Šveitsi metsistunud asurkondadest. Samas võib Euroopas kohata ka Aasiast pärit tuliparte – näiteks Poolas leiti Kõrgõzstanis märgistatud isend (Dirksen & Kleyheeg 2015).

Ka Eestis kohatud tulipartide päritolu selgitamine on keerukas. Eestis on vaadeldud Moskvas rõngastatud isendit (Ots & Paal 2015), kuid sealne populatsioon on pärit kohalikust loomaaiast.

Seega võivad Eestisse sattuda isendid nii Moskva linnaasurkonnast, Lääne-Euroopast kui ka kagupoolsetest looduslikest asurkondadest. Kuid 2021. aastal pesitses Tartu linnas Vorbuse külast tiigilt põgenenud paar.

Mandariinpart *Aix galericulata* (36/47 – 2/2)

07.05.–20.09.2021 Kohila, Hageri khk, Rapla mk = Harjumaa ♂ (Erik Vonkjt) (foto).
14.06.2021 Kolga, Kuusalu khk, Harjumaa ♂ (Maarja Orusalu jt) (foto).

Mandariinpart on levinud Ida-Palearktilises Venemaa Kaug-Idas, Hiinas, Jaapanis. Lääne-Euroopas on ta tavaline tiigilind, kuid vangistusest pääsenud isendite baasil on tekkinud järjest kasvavad metsistunud asurkonnad Briti saartel ning Mandri-Euroopas Prantsusmaast Poolani (Keller *et al.* 2020). Meil kohatud mandariinpardid pärinevad tõenäoliselt nendest metsistunud asurkondadest.

Punanokk-vart *Netta rufina* (59/75 – 6/5)

07.12.2020 Sutlepa meri, Noarootsi khk, Läänemaa ♂ (Heleri Alles) (foto).
03.04. ja 15.05.2021 Sutlepa meri, Noarootsi khk, Läänemaa ♂ (Annika Forsten, Antero Lindholm jt) (foto).
12.04.2021 Linnulaht, Kaarma khk, Saaremaa ♂♀ (Raul Naadel).
15.06.2021 Pae järv, Tallinn, Harjumaa ♂ (Ina Petrova jt) (foto), sama isend ka **23.06.–09.07.2021** Kaelajärv, Tallinn, Harjumaa ♂ (Aivar Vainsalu jt) (foto).
14.–15.10.2021 Kihli karjäär, Türi khk, Järvamaa ♀ (Rein Kalmus) (foto), sama isend ka **16.10.–13.11.2021** Kõltsi karjäär, Türi khk, Järvamaa ♀ (Siim Vaar jt) (foto).

Punanokk-vart on levinud Lääne- ja Kesk-Euroopast ida suunas Mongooliani. Põhja suunas küünib püsilevila Taani ja Poolani, juhupesitsemisi on teada Lõuna-Lätistki (Keller *et al.* 2020). Eestis on vaatluste arv viimastel aastatel sagenenud.

Siberi tõmmuvaeras *Melanitta stejnegeri* (10/10 – 1/1)

23.10.2021 Põõsaspea neem, Noarootsi khk, Läänemaa ♂ ad. (Annika Forsten, Antero Lindholm, Petteri Tolvanen) (foto).

Siberi tõmmuvaera pesitsusalad asuvad Ida-Siberis, Euroopas on ta haruldane eksikülaline. Varem peeti siberi tõmmuvaerast ameerika tõmmuvaera (*Melanitta deglandi*) alamliigiks.

Tõmmuvaera haruldaste taksonite eristamine harilikust tõmmuvaerast (*Melanitta fusca*) on keerukas ja eeldab väga häid vaatlusolusid. Veelgi keerulisem on ameerika tõmmuvaera (*Melanitta deglandi*) ja siberi tõmmuvaera (*Melanitta stejnegeri*) eristamine teineteisest, möödaldendavate isendite puhul suudetakse reeglina määrata vaid vanu isaslinde. Fotodest on sellises vaatlusolukorras palju abi, sest määramisel tuleb tähele panna mitmeid pisidetaile – pea ja noka profiili, silma taga oleva valge laigu kuju, kollase ja punase värvuse ulatust nokal. Noor- ja emaslindude määramine eeldab ideaalseid vaatlusolusid. Lisaks on veel kahtlustatud ameerika ja siberi tõmmuvaera hübriidiseerumist hariliku tõmmuvaeraga. Ristumise ulatusest eri taksonite vahel on teadmised puudulikud ja samuti ei ole võimalikest hübriididest saadaval head illustratiivset materjali.

Ida-mustvaeras *Melanitta americana*
(14/14 – 1/1)

02.09.2021 Põõsaspea neem, Noarootsi khk, Läänemaa ♂ ad. (Margus Ellermaa) (foto).

Ida-mustvaeras pesitseb Põhja- ja Kirde-Aasia ning Põhja-Ameerika arktistel aladel. Varem peeti teda mustvaera (*Melanitta nigra*) alamliigiks. Liigi määramine on keeruline, kuna vaeraid nähakse enamasti vaid põgusalt möödalennul ning linde ei saa kaugelt distant-silt detailselt vaadelda. Mustvaeraliikide eristamisel tuleb tähelepanu pöörata nokakühmu kujule ja noka kollase värvuse ulatusele. Ka harilikul mustvaeral võib nokakühm harva ulatuslikult kollane olla.

Suurpiiritaja *Tachymarptis melba* (1/1 – 1/1)

21.08.2021 Tapa, Ambla khk, Järvamaa = Lääne-Viru mk (Meelis Uustal) (foto).

Eesti 2. leid. Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse satub väga harva.

Mustkael-püüt *Podiceps nigricollis* (34/x – 1/1)

14.04.-07.06.2021 Audru polder, Audru khk, Pärnumaa kuni 2 is (Arved Bauer jt) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse eksib suhteliselt harva. Ehkki vaatluste hulk on meil viimasel kümnendil kasvanud, ei kohata mustkael-pütti Eestis igal aastal.

Ruugerüdi *Calidris subruficollis* (1/1 – 1/1)

10.-14.11.2021 Korva luht, Karula/Sangaste khk, Valgamaa 1a (Tarmo Teppe jt) (foto).

Eesti 2. leid. Arktilises Põhja-Ameerikas pesitsev liik, kes eksib suhteliselt sageli ka Euroopasse.

Hallkibu e kibutilder *Xenus cinereus*
(44/59 – 3/2)

23.05.2018 Toila, Jõhvi khk, Virumaa = Ida-Viru mk (Oliver Erikson) (foto).

30.05.2021 Sõrve säär, Jämaja khk, Saaremaa (Timo Pettay, Timo Nuoronen) (foto).

04.-06.07.2021 Väike-Paljassaare, Tallinn, Harjumaa (Üllar Pärnat jt) (foto), sama isend ka **11.07.2021** Paljassaare laht, Tallinn, Harjumaa (Katrin Tarand) (foto).

Idapoolne liik, kelle lähimad pesitsusalad Peipsi taga ei jää eriti kaugele, kuid kes Eestis on üllatavalt harv eksikülaline. Viimasel kümnendil on hallkibu vaatlused meil siiski sagenenud.

Puna-veetallaja *Phalaropus fulicarius*
(29/28 – 2/2)

23.10.2021 Ringsu (Ringsudden), Ruhnu khk, Saaremaa (Margus Ellermaa) (foto).

23.10.2021 Põõsaspea neem, Noarootsi khk, Läänemaa (Annika Forsten, Antero Lindholm, Petteri Tolvanen) (foto).

Kõrg-Arktika haudelind, kes Põhja-Euroopas on suhteliselt harv külaline. Eestis puna-veetallajat igal aastal ei leita. Meil kohatakse teda tavaliselt läänernikul sügisel, harvemini kevadel.

Roosakajakas *Rhodostethia rosea* (4/4 – 1/1)

06.08.2021 Põõsaspea neem, Noarootsi khk, Läänemaa 2a (Margus Ellermaa jt) (foto).

Kirde-Siberi, Kanada ja Gröönimaa liik, kes Läänemere piirkonda eksib väga harva.

Ohhoota hõbekajakas *Larus schistisagus* (0/0 – 1/1)

23.09.–05.10.2019 Põõsaspea neem ja Dirhami, Noarootsi khk, Läänemaa 2a (Juho Könönen, Annika Forsten, Antero Lindholm, Margus Ellermaa, Jon Jörpeland jt) (foto).

Esmasleid. Ohhoota hõbekajaka levila asub Kirde-Aasias Vaikse ookeani rannikul. Euroopasse eksib ta väga harva. Seni on Euroopas suudetud määrata vaid vanalinde ja ühel korral ka 3. aasta isend, kelle puhul on määramine lihtsam. Põõsaspea neemel leitud 2. aasta isend oli HK-le raske määramisülesanne, sest suurte kajakate noorlindudel on sulestiku varieeruvus väga suur.

Naerutiir *Gelochelidon nilotica* (4/4 – 1/1)

26.07.2021 Purekkari neem, Pärисpea, Kuusalu khk, Harjumaa (Sander Sirelbu, Nikolai Fomitšjov) (foto).

Naerutiir on levinud paiguti üle kogu maailma, Euroopas peamiselt lõuna- ja kaguosa maades. Eestile lähimad pesitusosalad on Saksamaal ja Taanis, kuid Põhja-Euroopasse eksib ta suhteliselt harva.

Suuränn *Stercorarius skua* (6/6 – 2/2)

28.08.2021 Tareste laht, Reigi/Pühalepa khk, Läänemaa = Hiiu mk 1a (Pelle Mellov, Anni Miller) (foto).

05.09.2021 Põõsaspea neem, Noarootsi khk, Läänemaa 1a (Annika Forsten, Peter Lind, Jan Nordblad, Juha Sjöholm) (foto).

Suuränn on Põhja-Atlandi saarte haudelind, keda Lääne-Euroopa rannikul kohatakse läbirändel. Läänemerel on suuränn haruldane eksikülaline, kelle vaatlused on aga sagenemas.

Pikksaba-änn *Stercorarius longicaudus* (alates 2005) (24/27 – 0/0)

04.09.2019 Kugalepa laht, Mustjala khk, Saaremaa 1a (Rein Nellis).

Pikksaba-änn pesitseb tundras, ka Fennoskandias. Rändeteena kasutab liik Norra merd ja Põhjamerd ning Eesti rannikul on ta haruldane läbirändaja. Kugalepa lahe pikksaba-änni vaatlust HK algselt ei tunnustanud (Ots & Paal 2021), kuid täiendava info laekumise järel oli siiski võimalik liigimäärang kinnitada.

Jääkaur *Gavia immer* (9/9 – 1/1)

23.10.2021 Põõsaspea neem, Noarootsi khk, Läänemaa (Annika Forsten, Antero Lindholm, Petteri Tolvanen) (foto).

Jääkaur on Põhja-Ameerika haudelind, kes talvitab ka Loode-Euroopa rannikul. Läänemerel on jääkaur harv eksikülaline.

Tõmmuiibis *Plegadis falcinellus* (2/2 – 1/1)

16.05.2021 Läänemeri Karalast 20 km edelas (58,12777 N; 21,63589 E) (Mario Finke, Andres Kalamees, Veljo Volke).

Eesti 3. leid. Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse satub harva. Tõmmuibiise lähimad pesitsusalad asuvad Ungaris, Rumeenias ja Ukrainas. 2021. aastal vaadeldi laevaloenduse ajal Saaremaa läänerranniku lähedal üle mere lendavat tõmmuibist.

Väikehüüp *Ixobrychus minutus* (x/x – 3/2)

23.05.2021 Võru l, Võrumaa ♂ (Maidu Kõoleht) (helisalvestis), tõenäoliselt sama isend ka **23.06.–08.08.2021** Tamula järv, Põlva/Rõuge khk, Võrumaa ♂ (Ere Uibu jt) (foto, helisalvestis) ja **24.08.2021** Vagula järv, Rõuge khk, Võrumaa ♂ (Ere Uibu) (foto). Lisaks **27.–28.07.2021** Tamula järv ♀ (Peter Lind) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, keda ka peidulise eluviisi tõttu leitakse meil harva. Väikehüüp on Eestis 1930.–1960. aastatel ka pesitsenud, aga seejärel langes liigi arvukus kogu Euroopas. Viimastel aastatel on meil siiski taas peaaegu igal aastal väikehüüpi kohatud.

Siidhaigur *Egretta garzetta* (9/8 – 1/1)

27.–31.08.2021 Vaemla ja Esiküla, Käina ja Pühalepa khk, Läänemaa = Hiiu mk (Maie Vikerpuur, Toomas Vikerpuur, Leho Aaslaid jt) (foto).

Lõuna- ja ka Lääne-Euroopas laialt levinud lind, kes Põhja-Euroopasse satub harva.

Kääbuskotkas *Hieraetus pennatus* (6/5 – 1/1)

02.07.2021 Rämsi polder, Puhja khk, Tartumaa (Pelle Mellov).

Lõunapoolne liik, kelle levila ulatub Hispaaniast Mongooliani. Vaatamata sellele, et liigi pesitsusalad on meile suhteliselt lähedal (lähimad Valgevenes ja Ukrainas), satub ta Põhja-Euroopasse suhteliselt harva.

Stepi-loorkull *Circus macrourus* (**kuni 2017**)

25.08.2016 Kurnuvere, Suure-Jaani khk, Viljandimaa ♂ ad (Riho Männik).

Stepi-loorkulli peamised pesitsusalad ulatuvad Ukrainast ja Lõuna-Venemaalt ida suunas Mongooliani. Viimastel aastatel on Eestis kohatud suhteliselt palju stepi-loorkulle ning HK lõpetas liigi vaatluste käsitlemise alates 2018. aastast. Kõik varasemad teated kuuluvad aga endiselt HK poolt kinnitamisele.

Siniraag *Coracias garrulus* (**alates 2012**) (0/0 – 1/1)

13.09.2021 Kasispea, Kuusalu khk, Harjumaa 1a (Martin Piispea jt) (foto).

Siniraag oli Eestis esimese haudelindude levikuatlase perioodil 1976–1982 suhteliselt laialt levinud haudelind. Kuid 21. sajandi alguses pesitsesid veel vaid üksikud paarid Kagu-Eestis Hargla ümbruses ning viimane pesitusteade pärineb 2010. aastast. Kasispeal vaadeldud isend on esimene tõestatud siniraa leid Eestis alates 2012. aastast.

Mesilasenäpp *Merops apiaster* (29/61 – 3/17)

19.05.2019 Spithami, Noarootsi khk, Läänemaa (Juha Sjöholm) (foto).

18.05.2021 Rumpo, Vormsi khk, Läänemaa > 5 is (Algor Streng) (foto).

19.05.2021 Rõude, Martna khk, Läänemaa 3 is (Uku Paal, Olev Lüütsepp, Leho Luigujõe) (foto).

19.05.2021 Rummu, Ridala khk, Läänemaa 9 is (Peter Lind, Janne Põlluaas) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad püüvad pesitsusalad on Poolas, Ukrainas ja Lõuna-Venemaal ning kes on viimasel kümnendil regulaarselt pesitsenud ka Lätis. Mesilasenappe kohatakse Eestis siiski üllatavalt harva ja mitte igal aastal.

Mustlauk-õgija *Lanius minor* (36/x – 1/1)

31.05.2021 Kasispea, Kuusalu khk, Harjumaa (Martin Piispea) (foto).

Lõunapoolne liik, kelle pesitsuslevila ulatus XIX sajandil Tartumaani ja XX sajandi algul Petserimaani. Nüüd satuvad Eestisse üksikisendid peamiselt hiliskevadel ja varasügisel.

Tuttlõoke *Galerida cristata* (alates 1991) (x/x – 2/2)

31.05.2021 Pakri neem, Harju-Madise khk, Harjumaa (Vladimir Karjalainen) (foto).

13.06.2021 Munalauu sadam, Tõstamaa khk, Pärnumaa (Helgur Mäger) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes on Eestis arvatust palju haruldasem ja kelle kõiki teateid käsitleb HK alates 1991. aastast. Tuttlõoke võib välimuse järgi olla põldlõokesest õige raskesti eristatav – tuti olemasolu ei ole sugugi diagnostiline tunnus. Põhjalikult tuleb kirjeldada

tiiva alapoolse ja tagaserva värvust, saba pikkust, noka kuju ja hääliitsusi. Tuttlõoke käitub sageli väga usaldavalt ning vaatluse fotoga dokumenteerimine on enamikul juhtudel lihtne.

Padu-roolind *Acrocephalus agricola* (25/28 – 13/17)

23.07.2021 Pulgoja, Häädemeeste khk, Pärnumaa 1a (Jaak Tammekänd, Jakob Tammekänd) (rõngastatud, foto).

23.07. ja 04.08.2021 Pulgoja ad. (Jaak Tammekänd, Jakob Tammekänd) (rõngastatud, foto).

24.07.2021 Pulgoja ad. (Uku Paal, Mariliis Paal, Jaak Tammekänd) (foto).

24.07.2021 Pulgoja ad. ja 1a (Jaak Tammekänd, Jakob Tammekänd) (rõngastatud, foto).

24. ja 26.07.2021 Pulgoja 1a (Jaak Tammekänd, Uku Paal, Mariliis Paal, Irja Tammekänd, Meelis Leivits) (rõngastatud, foto).

26.07.2021 Pulgoja 2 1a (Jaak Tammekänd) (rõngastatud, foto).

26. ja 29.07.2021 Pulgoja 1a (Irja Tammekänd) (rõngastatud, foto).

28.07.2021 Pulgoja 1a (Irja Tammekänd) (rõngastatud, foto).

31.07.2021 Pulgoja 2 1a (Irja Tammekänd) (rõngastatud, foto).

31.07. ja 02.08.2021 Pulgoja 1a (Irja Tammekänd, Jaak Tammekänd) (rõngastatud, foto).

02.08.2021 Pulgoja 2 1a (Jaak Tammekänd, Jakob Tammekänd) (rõngastatud, foto).

03.08.2021 Pulgoja 1a (Jaak Tammekänd, Jakob Tammekänd) (rõngastatud, foto).

05.08.2021 Pulgoja ♀ ad. (Jaak Tammekänd) (rõngastatud, foto).

Padu-roolinnu levila ulatub Mustast merest kuni Ida-Hiinani. Liigi lähimad

teadaolevad püsipesitsusalaad jäävad Lõuna-Ukrainasse (Keller *et al.* 2020), kuid liik on pesitsenud ka Soomes (Väisänen *et al.* 2015). Kõik Eestis kohatud isendid on tabatud (üht isendit ka vaadeldud) linnurõngastusjaamades – Viljandimaal Vaiblas ja Pärnumaal Pulgojal. 2021. aastal vaadeldi ja rõngastati Pulgojal rekordilised 17 isendit.

Sinisaba *Tarsiger cyanurus* (6/11 – 2/2)

22.09.2021 Eisma, Haljala khk, Virumaa = Lääne-Viru mk (Jaana Vain) (foto).

08.10.2021 Sääre, Kihnu s, Tõstamaa khk, Pärnumaa (Arvo Täll) (rõngastatud, foto).

Idapoolsete taigametsade lind, kelle talvitusalad on Kagu-Aasias. Ehkki sinisaba pesitseb Ida-Soomes üha arvukamalt ja laiemalt (Keller *et al.* 2020), on teda meil kohatud harva.

Kaelus-kärbsenäpp *Ficedula albicollis* (x/x – 3/3)

lõpp 05.–algus 06.2020 Mustjala, Mustjala khk, Saaremaa ♂♀ (Rein Nellis, Maarja Nõmm).

11.05.2021 Ojaküla, Reigi khk, Läänemaa = Hiiu mk ♂ (Uku Paal).

14.05.2021 Taebla, Lääne-Nigula khk, Läänemaa ♂ (Margus Ellermaa) (foto).

29.-30.05.2021 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa ♂ 2a (Timo Pettay, Timo Nuoranen) (foto).

Lõunapoolne liik, kelle lähimad püsivad pesitsusalaad jäävad Ojamaa saarele (Gotland) ja keda meil kohatakse peamiselt Saaremaal ja Hiiumaal. Kaelus-kärbsenäpi emaslinde on suhteliselt raske määrata ning liik võib must-kärbsenäpiga ristuda.

Kivisiirak *Monticola saxatilis* (1/1 – 1/1)

04.05.2021 Niidiküla, Käina khk, Läänemaa = Hiiu mk ♂ (Leho Aaslaid jt) (foto).

Eesti 2. leid. Kivisiirak (endise nime-tusega kivirästas) pesitseb Vahemere ümbruse ja Väike-Aasia mägiipiirkondades, lähim püsipesitsusala on Karpaatides. Põhja-Euroopasse eksib ta väga harva.

Euroopa kaelustäks *Saxicola rubicola* (16/17 – 1/1)

27.03.2021 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa ♀ (Toomas Traagel, Kaja Traagel) (foto).

Lääne-, Kesk- ja Lõuna-Euroopas ning Türgis pesitsev liik, kes Põhja-Euroopasse eksib peamiselt kevadrändel aprillis.

Ida-kaelustäks *Saxicola stejnegeri* (0/0 – 2/1)

22.09.2021 Pulgoja, Häädemeeste khk, Pärnumaa ♀ (Uku Paal, Mariliis Paal) (foto), sama isend ka **29.09.2021** Kabli, Häädemeeste khk, Pärnumaa ♀ (Irja Tammekänd, Jaak Tammekänd, Maria Triantafyllidou, Julian Kirchhof) (rõngastatud, foto, DNA-analüüs).

Esmasleid. Ida-kaelustäks on Ida-Aasia liik, keda varem peeti niidu-kaelustäksi (*Saxicola maurus*) alamliigiks. Neid kaelustäksi liike on üksteisest raske eristada. Kuid Kablis püütud isendi liigimäärang leidis kinnitamist ka DNA-analüüsi põhjal. Tegemist on esimese juhtmiga, kui Eestile uus linnuliik tõestati DNA-analüüsi abil. Pulgojal ja Kablis

kohatud isendi fotosid analüüsidest võib väita, et tegemist on sama isendiga.

Euroopa kaelustäks / niidu-kaelustäks / ida-kaelustäks *Saxicola rubicola* / *maurus* / *stejnegeri* (5/5 – 1/1)

28.05.2019 Ringsu (Ringsudden), Ruhnu khk, Saaremaa ♂ 2a (Margus Ellermaa) (foto).

28.04.2021 Rumba, Kirbla khk, Läänemaa = Pärnu mk ♀ (Renno Nellis) (foto).

Kaelustäksi liike on üksteisest raske eristada ja sageli ei ole liiki võimalik üldse määrata.

Idahänilane *Motacilla tschutschensis* (1/1–0/0)

25.09.2012 Mehikoorma, Röpina khk, Võrumaa = Põlva mk (Uku Paal, Mariliis Paal, Margus Ots) (foto, helisalvestis).

Esmasleid. Idahänilane on Kaug-Ida liik, keda peeti varem hänilase (*Motacilla flava*) alamliigiks. Euroopasse eksib idahänilane väga harva. Mehikoormas vaadeldud isendi liigimäärang oli pikka aega lahtine, kuid fotode ja iseäranis hääle salvestise analüüsimise tulemusena õnnestus liigimäärang lõpuks siiski kinnitada.

Kõrbeleevike *Bucanetes githagineus* (1/1–1/1)

31.05.–01.06.2021 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa (Timo Nuoronen, Timo Pettay) (foto).

Eesti 2. leid. Kõrbeleevike on levinud Põhja-Aafrikas ja Edela-Aasias, kuid väike asurkond pesitseb ka Kagu-Hispaanias. Põhja-Euroopasse eksib ta väga harva.

Väiketsiitsitaja *Emberiza pusilla* (16/17–2/2)

08.10.2021 Sürgavere, Suure-Jaani khk, Viljandimaa (Siim Ots) (rõngastatud, foto).

26.10.2021 Ruhnu s, Ruhnu khk, Saaremaa (Margus Ellermaa) (foto).

Kirdepoolse levilaga liik, keda Eestis kohatakse peamiselt rändeajal.

Põhjatsiitsitaja *Emberiza rustica* (41/x–2/2)

19.09.2021 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa (Rainer Häggblom).

21.09.2021 Tääksi, Suure-Jaani khk, Viljandimaa ♂ 1a (Jaanus Aua) (rõngastatud, foto).

Põhja- ja idapoolse levilaga liik, kelle arvukus on märgatavalt langenud. Eestis kohatakse põhjatsiitsitajat mitte igal aastal läbirändel, aga ta on meil varem ka pesitsenud.

Tunnustamata teated

Records not accepted

Ida-mustvaeras *Melanitta americana*

29.07.2017 Pärnispea ♂ ad.

Kiripugu-rüdi *Calidris melanotos*

19.07.2020 Põgari-Sassi.

Määramata neppvigle *Limnodromus sp*

29.10. ja 01.11.2021 Esiküla.

Lõuna-hõbekajakas *Larus michahellis*

31.08.2014 Põösaspea neem 1a.

Stepikotkas *Aquila nipalensis*

23.05.2017 Sinimäe subad.

Varem tunnustatud, kuid uuel käsitlusel tagasi lükatud

Formerly accepted, now rejected

Mägikiur *Anthus spinoletta*

24.11.2013–16.02.2014 Pärnu.

HK-le esitatud materjale, sh fotosid põhjalikumalt analüüsid selgus, et tõenäoliselt on tegemist siiski randkiuruga (*Anthus petrosus*), keda kohtab Eestis aeg-ajalt ka talvel.

Täiendused ja parandused

Corrections and changes

Atlantise tormilind / portugali tormilind *Calonectris diomedea / borealis*

16.08.2003 Ristna, Reigi khk, Läänemaa = Hiiu mk (Tuomas Seimola, Petteri Lehikoinen, Jukka Hatva, Mikko Huju, Pasi Pirinen, Jan Nordblad, Matti Rekilä, Lauri Mäenpää, Jyrki Lausamo, Margus Ots, Uku Paal, Aivo Klein, Mati Kose, Riho Marja).

Vaatlus oli varem kinnitatud atlantise tormilinnu (*Calonectris diomedea*) vaatlusena, kuid liik on nüüd jaotatud kaheks liigiks ja Ristnas nähtud isendit ei ole enam võimalik liigini määrata. Kuna tegemist oli atlantise tormilinnu ainsa vaatlusega Eestis, tuli liik ka Eesti nimestikust kustutada.

Kõnnu-väikelooke / turgi väikelooke

Alaudala rufescens / heinei

04.06.2014 Rammu saar, Jõelähtme khk., Harjumaa (Riho Männik, Monika Laurits-Arro, Jaanus Aua) (foto).

Vaatlus oli varem kinnitatud kõnnu-väikelookese (*Alaudala rufescens*) vaatlusena, kuid liik on nüüd jaotatud kaheks ja Rammu saarel vaadeldud isendi liigilist kuuluvust ei ole enam võimalik määrata. Kuna tegemist oli kõnnu-väikelookese ainsa vaatlusega Eestis, tuli liik ka Eesti nimestikust kustutada.

Niidu-kaelustäks *Saxicola maurus* (3/3–0/0)

21.05.1990 Kääriku – Pülme, Otepää khk, Tartumaa = Valga mk ♂, alamliik *hemp-richii* (Tarmo Evestus).

17.05.2010 Vaisi, Harju-Risti khk, Harjumaa = Lääne mk ♂ ad, alamliik *maurus/variegatus* (Sampsu Cairenius, Margus Ots) (foto).

14.05.2017 Pikla, Häädemeeste khk, Pärnumaa ♂ ad, alamliik *maurus/variegatus* (Arved Bauer) (foto).

Kuna niidu-kaelustäks jaotati kaheks liigiks – niidu-kaelustäks (*Saxicola maurus*) ja ida-kaelustäks (*Saxicola stejnegeri*) – siis käsitles HK kõiki niidu-kaelustäksi vaatlusi uuesti. Niidu-kaelustäksina kinnitas HK nüüd vaid kolm vaatlust, kõigi puhul täpsustus ka alamliigi määrang.

Niidu-kaelustäks / ida-kaelustäks *Saxicola maurus / stejnegeri*

21.05.1993 Riguldi, Noarootsi khk, Läänemaa ♂ (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Lasse J. Laine, Olli-Pekka Pietiläinen).

28.10.1995 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa (Lauri Mäenpää, Jan Nordblad, Mika Bruun, Jyrki Lausamo).

13.05.1996 Spithami, Noarootsi khk, Läänemaa ♂ (Olof Armini).

28.04.2001 Puise, Ridala khk, Läänemaa ♂

2a (Gustaf Nordenswan, Jyrki Pynnönen, Jukka Hauru, Heikki Holmström).

03.11.2004 Harilaid, Kihelkonna khk, Saaremaa ♂ 1a (Jukka Hauru, Heikki Holmström).

31.05.2007 Laadla, Jämaja khk, Saaremaa ♀ ad. (Lauri Mäenpää) (foto).

05.10.2008 Haversi, Noarootsi khk, Läänemaa ♂ 1a (Aivar Veide, Taivo Leesment, Marko Valker, Tarvo Valker) (foto).

21.05.2019 Pakri neem, Harju-Madise khk, Harjumaa ♀ (Katrin Tarand) (foto).

22.05.2020 Sõrve säär, Jämaja khk, Saaremaa ♀ (Toomas Traagel, Kaja Traagel) (foto).

Kuna niidu-kaelustäks jaotati kaheks liigiks – niidu-kaelustäks (*Saxicola maurus*) ja ida-kaelustäks (*Saxicola stejnegeri*) – siis käsitles HK kõiki niidu-kaelustäksi vaatlusi uuesti. Kahjuks ei ole ülaltoodud vaatluste puhul enam võimalik liiki määrata.

Euroopa kaelustäks / niidu-kaelustäks / ida-kaelustäks *Saxicola rubicola / maurus / stejnegeri*

16.06.1988 Kasari luht Pagasi küla all, Kirbla khk, Läänemaa = Pärnu mk ♂ (Eve Mägi).

17. ja 22.07.1988 Kingli, Pöide khk, Saaremaa ♂ (Eet Tuule).

04.05.1994 Loode, Jämaja khk, Saaremaa ♂ (Pekka Ikonen, Niila Valle, Dan Sävel) (foto).

18.05.2011 Spithami, Noarootsi khk, Läänemaa ♀ ad. (Uku Paal, Margus Ots) (foto).

Kaelustäke ei ole võimalik alati liigini määrata. Ülaltoodud nelja vaatluse puhul oli varem liigimääranguks kinnitatud euroopa kaelustäks või niidu-kaelustäks

(*Saxicola rubicola / maurus*). Kuid, kuna niidu-kaelustäks jaotati kaheks liigiks (vt eespool), siis on nüüd nende vaatluste puhul liigimääranguks kinnitatud euroopa kaelustäks või niidu-kaelustäks või ida-kaelustäks (*Saxicola rubicola / maurus / stejnegeri*).

Tänuavaldus

HK tänab kõiki linnuvaatlejaid, kes harulduste kohtamisteed on HK-le esitanud. Ekspertarvamuste ja abi eest suur aitäh Dick Forsmanile, Juho Könönenile, Petteri Lehikoinenile, Antero Lindholmile, Klaus Malling Olsenile, Magnus Robbille ja Roni Väisänenile.

Kasutatud kirjandus.

- Crochet, P.-A. & Joynt, G. (2015) AERC list of Western Palearctic birds. July 2015 version. Available online at <http://www.aerc.eu/tac.html>.
- Gill, F., Donsker, D. & Rasmussen, P. (Eds). 2022. IOC World Bird List (v12.2). doi : 10.14344/IOC.ML.12.1.
- Dirksen, S. & Kleyheeg, E. (2015) Origin of Ruddy Shelducks moulting in the Netherlands. 4th Pan-European Duck Symposium. Hanko, Finland.
- Keller, V., Herrando, S., Vořšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-G. & Foppen, R.P.B. (2020). European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions. Barcelona, Spain.
- Ots, M. & Paal, U. (2015) Linnuharuldused Eestis 2014. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 13. *Hirundo*, **28**, 1-18.

- Ots, M. & Paal, U. (2015) Linnuharuldused Eestis 2020. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 18. *Hirundo*, **34**, 1-15.
- Vinicombe, K. (2008) Category D vagrants. *Frontiers in Birding. BirdGuides* (ed. M. Garner), pp. 71-80. Sheffield, UK.
- Väisänen, R., Huhtinen, H., Lampila, P., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P., Normaja, J. & Velmala, W. (2015). Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 2014 harvinaisuushavainnot. *Linnutus* **2014**, 78-93.

Summary

2021 Estonian Rarities: Report of the Estonian Rarities Committee

The nineteenth report of the Estonian Rarities Committee covers the year 2021. Altogether 85 records were definitely assessed, and 80 (94%) of these were accepted.

The records are listed in systematic order according to IOC World Bird List (world-birdnames.org), and presented chronologically.

The four numbers in brackets after the species' name (a/b – c/d) indicate (a) the total number of records before 2021, (b) the number of individuals (if possible to judge) before 2021; (c) the number of records in 2021, (d) the number of individuals in 2021. X instead of a number means the unknown number of records or individuals.

Details included for each record are: date(s), locality, parish (*khk*), district, number of individuals (*is, isend*), pairs (*paar*), nests (*pesa*) etc. if more than one, sex and age (if known; *a* = calendar year) and name(s) of observer(s). The meaning of some Estonian terms and expressions: *ja* = and, *või* = or, *vahel* = between, *s* = *saar* = island, *laht* = bay, *järv* = lake, *soo* = mire, (*tõenäoliselt sama isend* = (probably) the same individual, *pesitsemine* = breeding, *jt* = and others.

Three new species in an apparently wild state (AERC category A) were added to the Estonian list: *Motacilla tschutschensis* in 2012, *Larus schistisagus* in 2019 and *Saxicola stejnegeri* in 2021. But, two species were also removed from the list: *Calonectris diomedea* and *Alaudala rufescens*.

Altogether, 399 species of apparently wild state or released species which have established self-supporting breeding populations in Estonia or in neighbouring countries (i.e. categories A–C) have been recorded in Estonia by 31.12.2021.